

Notat

Til	Regjeringens arbeidstidsutvalg
Fra	Hovedorganisasjonen Virke
Dato	08.10.2014
Sak	Virke - møte med arbeidstidsutvalget 8.oktober 2014

Dette er Virkes første innspill til utvalget, og det vil bli utdypet på møtet 8.oktober. Vi har tatt utgangspunkt i det som er beskrevet i utvalgets mandat; både bakgrunn og de enkelte mandatpunkter.

Kort om Virke og hvem vi representerer:

Hovedorganisasjon: Virke er en hovedorganisasjon med mer enn 18 300 medlemsvirksomheter som har mer enn 220 000 ansatte innenfor så godt som alle sektorer og næringer med unntak av olje/gass og prosessindustri. Tyngdepunktet av medlemmer er innenfor hele verdikjeden i handel og store tjenesteytende bransjer som privat/ ideell helse, kunnskaps- og teknologivirksomheter, servicebedrifter (callsentre, bemanningsbyråer, renholdsvirksomheter), reise-/uteliv og frivillige organisasjoner

- Gjennomsnittsbedriften i Virke har om lag 13 ansatte,
- en god del er frittstående, mens mange er organisert i kjeder og konsern.
- 67 prosent av bedriftene har færre enn 10 ansatte,
- 83 prosent av bedriftene har færre enn 20 ansatte og
- 3,4 prosent av bedriftene har mer enn 100 ansatte.

Tariffavtaledekning: Virke forhandler og vedlikeholder ca. 40 tariffavtaler, i tillegg til ca. 30 såkalte "hengeavtaler". Tariffavtaledekningen i Virkes medlemsmasse er på 25 prosent. Organisasjonsgraden blant de ansatte i Virkes medlemsmasse kjenner vi ikke men vi vet at det er store forskjeller bransjene i mellom; fra om lag 30 % i forretningsmessig tjenesteyting til nærmere 100 % i virksomheter som likner på tilsvarende i offentlig sektor (som sykehjem og sykehus). Innenfor Virke er varehandelsnæringen stor. Der er tariffavtaledekningen på ca. 60 prosent. Varehandelen sysselsetter 14 % av alle ansatte som den største næringen i privat sektor.

Variierende behov for arbeidskraft: Flertallet av bransjene i Virke er svært arbeidsintensive – det vil si at det trengs til en hver tid mye arbeidskraft for å drive virksomheten. I disse bransjene er det ofte relativt stor andel deltid og arbeidstakere som ikke har jobben som hovedbeskjeftigelse. Mange av virksomhetene har store svingninger gjennom døgnet, uka og året, og en god del har søndager og ferier/høytider som absolutte topper for omsetning og aktivitet. Det er imidlertid også en del av våre bransjer som er såkalt kunnskapsintensive. Mange av dem driver globalt og er avhengig av spisskompetanse som ikke alltid er tilgjengelig i Norge.

Den typisk norske virksomhet:

Det er mye som er likt i norsk arbeidsliv men forskjellen på Aker Solutions med 28 000 ansatte og store juridiske avdelinger/HR-avdelinger og et lite familieeid hotell på Vestlandet der daglig leder, økonomiansvarlig, kokk, servitør og gartner er en og samme person, er åpenbar for de fleste. Det er ikke Aker Solutions som er den typisk norske virksomheten.

Den typisk norske virksomheten:

- har et sted mellom 12 og 20 ansatte,
- driver som oftest innen tjenesteytende næring (der 8 av 10 arbeidsplasser befinner seg),
- er ofte ikke tariffbundet (tariffavtaler er vanligere jo større virksomheten er), men kan gjerne følge tariffbestemmelser,
- har ofte ikke formaliserte samarbeidsstrukturer, som tillitsvalgte mv.
- kjennetegnes av et godt arbeidsmiljø og tett samarbeid mellom leder og medarbeidere

Problemet er at dagens regelverk tenderer til å favorisere Aker Solutions og andre utypiske virksomheter. Virke er derfor særlig opptatt av at arbeidsmiljøloven justeres slik at den oppleves relevant for alle deler av norsk arbeidsliv. Det innebærer at brukervennlighet må settes høyt på dette utvalgets dagsorden. En slik tilnærming fordrer også at utvalget innhenter erfaringer fra alle deler av arbeidslivet, særlig fordi utvalgets sammensetning er slik at de større virksomhetene er best representert. I tillegg viser forskning på arbeidstidsrelaterte spørsmål i større grad til større enn mindre virksomheter. Virke forventer også at utvalgets konklusjoner ivaretar hele arbeidslivets behov, og at det er redegjort grundig for de avveiningene som gjøres dersom det ikke er mulig.

Utfordringer som Virke er særlig opptatt av at utvalget belyser:

"Det er derfor av avgjørende betydning at arbeidstidsbestemmelsene, slik de er formulert i arbeidsmiljøloven, ivaretar og er tilpasset alle norske virksomheter, uavhengig av om den er offentlig eller privat, uavhengig av om den er liten eller stor, uavhengig av om den er tariffbundet eller ikke, og uavhengig av hvilken bransje den opererer innenfor."

Fra Virkes innspill til ASD før utvalget ble oppnevnt

Fra mandatet: "Ulikheter mellom forskjellige deler av arbeidsmarkedet skal belyses":

Virke legger til grunn at dette mandatpunktet forstås slik at følgende variabler vurderes samlet og hver for seg:

- virksomhetsstørrelse,
- variasjoner i arbeidskraftbehov gjennom døgnet, uka, året
- tariffavtaledekning
- organisasjonsgrad på arbeidstakersiden
- bransjesærtrekk
- internasjonalisering
- sammensetning i ansattgruppa (alder, kjønn, livsfaser, utdanning osv.)
- arbeidstakeres forhandlingsstyrke i ulike deler av arbeidsmarkedet

Fra mandatet: "Utvalget skal vurdere forholdet mellom lovregulering og regulering i tariffavtaler, samt behovet for forenkling av lovverk og lovfesting av rettspraksis":

Virke legger til grunn at dette blant annet innebærer at:

- Det vurderes særskilt hvilke utfordringer som møter de bedrifter som ikke har tariffavtale, og som derfor har arbeidsmiljøloven som eneste grunnlag for arbeidstidsstyring
- Det vurderes særskilt hvilke forskjeller som AML som sådan hjemler når det gjelder bedrifters muligheter for å avtale unntak fra hovedreglene avhengig av om de har tariffavtale eller ei og hvor rimelige disse forskjellene er
- Det vurderes særskilt hvilke utfordringer de bransjer der organiseringsgraden er lav (og lav over tid) møter når det gjelder å kunne avtale avvik fra hovedreglene i AML
- Det vurderes særskilt i hvilken grad arbeidstidsbestemmelser i tariffavtaler og AML kan karakteriseres som lesbare og brukervennlige, også slik at arbeidsgivere og arbeidstakere i små virksomheter kan benytte regelverket på en god måte

- Eks: Virke foreslår at utvalget tar en grundig gjennomgang av kapittel 10 i AML (også etter endringene som nå er varslet) og vurderer om kapittelet bør struktureres annerledes for å sikre oversiktighet og lesbarhet.
- Det vurderes særskilt hvordan de foreslåtte (og etter hvert vedtatte) endringene i AML når det gjelder arbeidstid fungerer på dette området
  - Eks: Virke mener at en del av endringene som er varslet i praksis vil gi et mer uoversiktlig og komplisert regelverk, og at forskjellene mellom tariffbundne og ikke tariffbundne enten har stått på stedet hvil eller økt.

Fra mandatet: "Utvalget skal vurdere de samlede arbeidstidsreguleringene i lys av økte behov for og muligheter til fleksibilitet, både for den enkelte arbeidstaker og virksomheter":

Virke legger til grunn at dette blant annet innebærer at:

- Det vurderes særskilt i hvor stor grad muligheten til å gjøre avtaler lokalt er likt fordelt i ulike bransjer, og hvilke konsekvenser det har dersom det ikke er like stor fleksibilitet lokalt i alle bransjer
- Det vurderes særskilt om individuelle behov for fleksibilitet kan ivaretas på en god måte i det lov- og avtaleverket vi har i dag
- Det vurderes særskilt om behovet for endring i regler for nattarbeid er nødvendig med utgangspunkt i at stadig flere bransjer har drift som forutsetter vakter ut over kl. 2100 og med oppstart før kl. 0600 (og uten at det nødvendigvis er døgnkontinuerlig drift)
- Det vurderes særskilt hvordan de foreslåtte (og etter hvert vedtatte) endringene i AML når det gjelder arbeidstid fungerer på dette området
  - Eks: Virke mener det et stort behov for å se på hva som kan avtales lokalt og hva som fordrer sentral godkjenning (av enten Arbeidstilsynet eller fagforening med innstillingsrett)

Fra mandatet: "Utvalget skal kartlegge brudd på arbeidstidsreguleringene, hvilke bestemmelser i hvilke reguleringer som brytes og hva som er de viktigste årsakene til bruddene":

Virke legger til grunn at dette også forstås slik at:

- Kartleggingen omfatter grundige analyser av både omfang og alvorlighetsgrad av de brudd på regelverket som avdekkes
- Kartleggingen identifiserer om regler oppleves som hensiktsmessige eller utdaterte uavhengig av om det faktisk foregår lovbrudd
- Det vurderes særskilt om det er enkelte sektorer/bransjer som bryter enkelte regler/bestemmelser i uforholdsmessig stor grad
- Det vurderes særskilt om reglene for arbeidstid for arbeidstakere i særlig uavhengige stillinger fungerer på en tilfredsstillende måte, jf. [uttalelse fra arbeids- og sosialminister Robert Eriksson 14. mai 2014](#) om at dette vil være et naturlig tema for utvalget

---

Hovedorganisasjonen Virke vil komme tilbake til utvalget med en skriftlig utdyping av punktene over. Det innspillet vil også behandle utfordringer i tariffavtaleverket som sådan. Vårt innspill må også ses i sammenheng med høringssvaret på endringer i arbeidsmiljøloven (som avgis med frist 9.oktober 2014).

Virke ser fram til å ha tett dialog med utvalget og legge til rette for møter og utveksling mellom våre medlemsvirksomheter og utvalget. Vi er særlig opptatt av at utvalget får tilstrekkelig kunnskap om de rammebetingelser som påvirker de små og mellomstore virksomhetene i privat sektor.